

riječi Akademijin Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, a i svi noviji rječnici ije-kavskoga govora. Istina je i to, da se imenica *povijest* govori i s onakvim akcentom, kakav navodi naš čitalac, dakle *póvjest*, ali taj izgovor nije uzet kao književni, premda se kadšto tako i pisalo, osobito u posljednje vrijeme u Bosni i Hercegovini. Mogu reći već i to, da je i Pravopisna komisija odobrila kao književni izgovor samo *pđvijest*. Na taj se način ujedno održava paralelnost *povijest*, *pripovijest*, *zapovijest*, dok bi pisanje *povjest*, *pripovijest*, *zapovijest* otkrivalo dvostrukost.

Imenica *vjesnik* govori se u narodnom jeziku na tri različita načina: *vjěsnĭk* (gen. *vjesnika*), *vjěšnĭk* i *vjěsnĭk*. Prvi je izgovor zabilježen kao književni u našim najboljim rječnicima, pa ga stoga i Boranićev Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika uzima za književni. Drugi izgovor s brzim akcentom na prvom slogu uobičajen je na isto-

ku, pa ga je priznao za književni Belićev Pravopis srpskohrvatskog jezika. Treći izgovor s dugosilaznim akcentom na prvom slogu govori se po sjeverozapadnim krajevima, pa na tom akcentu zasniva i naš čitalac svoj prigovor i zahtjev za drugačijim pisanjem. Taj treći način izgovora još nije priznat kao književni, pa stoga nije ni ušao u rječnike suvremenoga književnog jezika. Ako bi se njegovo prostranstvo u znatnoj mjeri proširilo, mogao bi i on biti priznat kao književni. Takve akcenatske varijacije možemo opaziti i u drugih imenica s takvim nastavkom, na pr. u imenica *rječnik* i *glasnik*, pa se i s njima u tom pogledu jednako postupa.

Prema tome naš čitalac neka i dalje piše *povijest* i *vjesnik*, a neka postepeno i svoj izgovor prilagođuje književnom izgovoru, koji se može najbolje čuti u našim kazalištima s dobrim književnim jezikom.

Ljudevit Jonke

## IZ ŠKOLSKE PRAKSE

### NASTAVA GRAMATIKE

Nastavni program za naš narodni jezik ističe među ostalim zadacima još i zadatak, da učenici steknu osnovna znanja o zakonima jezika i steknu pravopisne navike. Kako i taj zadatak proizlazi ne samo iz naših općih zahtjeva, nego i iz pravilnih postavaka naših metodičara i jezičnih stručnjaka, to ga treba poštovati. Ako ponekad naiđemo na dominantan položaj gramatike u čitavoj nastavi materinskog jezika i na pusto gramatiziranje, tada nije kriva sama gramatika, koja je potrebna i nužna, već su kriva jednostrana shvaćanja i nepravilne metode u toj nastavi. Svladavanje gramatike nije ni jedini, ni osnovni, ni osamljeni zadatak u nastavi našega jezika, a samo je gramatiziranje odraz metodičkoga prilaza nastavnog gradi.

Nastava materinskog jezika ne iscrpljuje se ni u književnosti, ni u gramatici. Loše čini onaj, koji razbija jedinstvo te nastave i njezinu unutrašnju, sadržajnu povezanost

i metodičku uvjetovanost. Kao što je pogrešno »bježanje od gramatike«, tako je pogrešno vršiti svakom prigodom, na svakom sadržaju uvijek jednake analize, iz kojih gramatika strši kao kost. Gramatika ne smije djetetu omrznuti, već postati jednom od riznica pravilnosti i ljepote naše materinske riječi.

Ako se osvrnemo na nastavni program, na čitanku i gramatiku za V. razred osmogodišnje škole, pa ako u svoj rad unesemo svoje ljubavi za književni jezik, a uz to i svoje snalažljivosti i iskustva, tada se ne će pojaviti ni gramatičarstvo ni gramatiziranje, a učenici će ipak stjecati gramatičko i pravopisno znanje. Nastavni program ne pridonosi nepravilnim tendencijama ni jednostranostima. Čitanka ima mnogo raznolikoga materijala, te moramo upravo tražiti, što bi bilo najpogodnije za uže gramatičke vježbe. Sama je gramatika, po mome mišljenju, i čitanka i gramatika. U njoj ima lijepih i prikladnih kraćih štiva i odlomaka.

Ne možemo reći ni to, da nam ona intonira gramatiziranje. Ako je dopunjamo čitankom, dječjim listovima i sadržajima iz neposrednih razgovora i govornih vježba, tada je takva »opasnost« još manja. Prema tome dominantan položaj gramatike u nastavi materinskog jezika proizlazi jedino iz metodičnosti ili nemetodičnosti nastavnikova rada.

Neki posebni »sat čiste gramatike« uopće je u nastavnoj praksi zapravo nemoguć, iako nastavni sat može imati pretežno jedan od ovih zadataka: sat čitanja i prepričavanja, sat govornih vježba i oblikovanja svojih misli, sat razgovora i pričanja, sat gramatike i pravopisa... Mi smo obično počeli razgovorom, kojim sam, dakako, želio ostvariti određene ciljeve. To je bio razgovor o dječjim doživljajima, o pojavama u razredu, o gledanom filmu, o lektiri. Znali smo početi i od dječjega samostalnog pričanja izdvajajući iz toga pričanja neke rečenice pišući ih na ploču. Napokon, na osnovu predviđenih pitanja dobivali smo i predviđene odgovore s gramatičkom građom i pravopisnim pojavama. Tako je, iz širih izvora, nastao gramatički tekst. Iz toga se teksta izvijala nastava gramatike tek onda, kad smo na ploči i u bilježnicama poderta-

vali neke gramatičko-pravopisne oblike. Ako smo izabrali koji predloženi odlomak iz gramatike, a on je imao i sadržajnu, tematsku i književnu vrijednost, analizirali smo ga, prepisali, pa tek onda iz njega izdvojili gramatičku građu. Postigli smo ono bitno: jedinstvo govornih i pismenih vježba, književnosti i gramatike, sadržaja i oblika.

Moglo bi se možda nešto prigovoriti nastavnom planu i programu, čitanci i gramatiki. Ja držim, da je sama gramatika ipak dobra i da njezino pravilno izučavanje znači istovremeno i borbu protiv gramatiziranja. To mislim upravo zbog toga, što sam i sâm protiv gramatičarstva i gramatiziranja, ali ne i protiv nastave gramatike, već za ostvarivanje i međusobno dopunjavanje svih zadataka nastave materinskog jezika. U takvoj će situaciji i nastava gramatike naći svoje pravo mjesto: ni pretpostavljeno, ni zapostavljeno. Gramatika u našoj školi može postati suhom i nezanimljivom, ako njezina građa ne poteče iz mnogih vrela i iz raznolikosti metodičkih postupaka nastavnika. Gramatiziranje je neprijatelj gramatike.

*Zvonimir Kuhar*

## OSVRTI

### TUĐICAMA SE UDALJUJEMO OD SVOG NARODA!

Sjede u lukovdolskoj gostionici Amerikanci povratnici, piju vino i razgovaraju:

— Bogami, Met, kupio sam kuću na četiri ruma u Detroitu! Imao sam burd. Otkako sam doputovao u Ameriku, mufao sam se svega četiri milje daleko.

— A ja sam se imbarkirao u Avru. Na moru udario storm, davolski žestoko. I jedva sam dočekao lending. Uzmem stemp i envelop, da se kući javim. (Goran Kovačić: »Dani gnjeva«, MH 1936., str. 152.)

Slušaju ih znanci i suseljani, slušaju i ne razumiju. Tko bi rekao, da su i jedni i drugi Gorani, da su zajedno odrasli, da su to braća i drugovi. Malo je što zajedničko

ostalo među njima, oni su jedni drugima stranci. Goran oštro primjećuje: »Stvoriše se dva tabora, omrzruta međusobno.«

Ima kod nas ljudi, koji poput Goranovih Amerikanaca povratnika prečesto u svoje rečenice trpaju tuđe riječi. Nije to zato, što bi naš jezik bio siromašan, nego da pokažu, kako su oni školovani ljudi, hoće da kažu, da su nešto više, otmjenije, nastoje, da se odvoje od naroda, iz kojega su potekli. Uvijek je tako bilo: kad neki pojedinac, skupina ljudi ili cijela jedna klasa ne pripada narodu — bilo da se udaljila, ili da se udaljuje od njega, bilo da je došla izvana — služi se drugim jezikom. Jezik je u tome pouzdan znak: ako tko ne govori kao narod, među kojim živi, znači, da nije njegov živi